

IV.

Geschiedenis van BALDERIK en ADELA.

Het is opmerkelijk, dat het eerste, wat wij met volkomene zekerheid uit de geschiedenis van Gelderland weten te verhalen, een tooneel van moord en doodslag betreft. Het bevat de geschiedenis van twee menschen, wier leven eene aaneenschakeling van boosheid en bedrog was; maar die geschiedenis leert ons ook, dat het kwaad, hoe geheim ook bedacht en volvoerd, nooit bedekt kan blijven, en vaak reeds hier beneden zijnen meester loont.

In het midden der tiende eeuw, dus omtrent het jaar 950, leefde aan de boorden van den Rijn een aanzienlijk heer, WICHMAN geheeten. Hij was zeer rijk, want zijne voorouders hadden hem uitgestrekte goederen nagelaten in verschillende oorden van het tegenwoordige Gelderland en Holland; daarbij was hij graaf over een gedeelte van Hameland, en bezat zelfs eenige kasteelen en sloten in Vlaanderen. Bij zijne vrouw LUIDGARD had hij eenen zoon en twee dochters: maar al die rijkdom baatte hem niet veel, en toen hij zijne echtgenoot en kort daarop ook zijnen zoon verloor, gevoelde hij zich diep ongelukkig. De beide dochters, welke hem nu nog overbleven, waren zeer verschillend van karakter. De oudste, LUIDGARD geheeten, was vroom en deugdzaam als hare moeder; zij kende geen grooter genoegen, dan stil bij haren vader te huis te

blijven , aan arme menschen wél te doen , en hare godsdienstplichten naar behooren waar te nemen . Naar de gewoonte dier tijden besloot zij in een klooster te gaan , en nimmer in het huwelijk te treden . Om haar genoegen te doen , bouwde haar vader een groot klooster voor haar op den Eltenberg , en toen de oude man stierf , was het juist voltooid . Zij nam nu afscheid van hare zuster , en trok derwaarts , eene groote menigte andere edele juffers medenemende . Daar zetten zij te zamen haar vroom aan God gewijd leven voort , en LUIDGARD werd tot opzienersse of abdis van het klooster verkozen , en bleef het tot aan haren dood .

De jongste dochter van WICHMAN heette ADELA , en was juist het tegenovergestelde van hare zuster . Van haar berichten de oude schrijvers , dat zij valsch en boosaardig was , zoodat zij , als zij driftig was , als een schorpioen van kleur kon veranderen ; zij was behaagziek , wreed en hardvochtig ; zij had gedurig onbetamelijke woorden op de lippen , en kon dan eene zeer schelle en leelijke stem aannemen . Maar daarbij verstond zij de kunst , zich bevallig te kleeden , en zich beter voor te doen dan zij was ; ook was zij zóó bekwaam in allerlei vrouwelijke handwerken , dat zij alle dochters van het land daarin verre overtrof . Zij bezat de gave , om allen , op wier ongeluk zij het had toegelegd , te bekooren , en voor zich in te nemen , door hen vleiend en liefvallig toe te spreken en allerlei oplettendheden te bewijzen . Zeker is het althans , dat de jonge en rijke graaf IMAD door al dat schijnbare schoon verblind werd , en aanzoek deed om de hand der bekoorlijke ADELA . Haar vader , die destijds nog leefde , zag geene zwaarigheid in deze verbintenis , te meer om-

dat IMAD beloofde een machtig en kloek schoonzoon te zullen worden, en dit kwam den ouden WICHMAN, wiens eenige zoon gestorven was, bijzonder wel te stade. Gedurende de eerste jaren van hun huwelijk hield ADELA zich goed, en wist hare slechte hoedanigheden op allerlei wijzen kunstig te bedekken. Zij schonk haren echtgenoot twee zonen en twee dochters, en woonde met hem op een kasteel te Renkum. Maar van nu af begon zij het stille leven moede te worden, en IMAD begreep te laat, dat zij hem al dien tijd wreed had bedrogen. Nu was zijn huwelijks-geluk voor goed geweken, en niet zelden hadden er tusschen hen de ergerlijkste tooneelen plaats. Soms was ADELA dagen en nachten afwezig, dan weder beging zij de afschuwelijkste wreedheden, waarvan men ooit gehoord heeft, en vergat de plichten, die als vrouw en moeder op haar rustten. Na weinige jaren stierf IMAD van verdriet. ADELA had nu de handen ruim. Haar vader en haar man waren dood; zij was jong, rijk en machtig, en begreep nu te mogen doen, wat zij verkoos. Reeds lang had zij het oog gevestigd op zekeren BALDERIK, eenen man van geringe afkomst, maar van een innemend uiterlijk, daarbij eenen ergen losbol en eenen gemeenen lafaard. Ook hij was door hare vleitaal bekoord geworden, en daarbij had zij een kostbaar tapijt voor hem geborduurd, dat zeer kunstig bewerkt was, en waarop zij haren geliefde had afgebeeld, bezig zijnde eenen draak te verslaan, iets dat BALDERIK zeker nooit had durven wagen. Maar BALDERIK was er zóo over verrukt, dat hij haar eeuwige trouw en gehoorzaamheid zwoer. Te vergeefs was het, dat hare betrekkingen en vooral hare vrome zuster LUIDGARD te Elten, haar tegen deze onbetamelijke verbintenis waarschuwden. ADELA

was onverzettelijk, en ontzag zich niet, hare zuster op allerlei wijzen te beledigen, en hare boden te mishandelen. Toen geene zachtheid meer baatte, nam deze hare toevlucht tot geweld. Zij zond haren vriend GODISO, heer van Aspel, met eene gewapende bende, om hare zuster tot gehoorzaamheid te dwingen. GODISO was genoodzaakt haar kasteel met geweld binnen te dringen, en haar gevangen te nemen. ADELA wist echter met behulp van BALDERIK te ontvluchten, en nauwelijks was zij voor GODISO's vervolging beveiligd, of zij scheidde zich van BALDERIK, en begaf zich regelrecht naar hare zuster de abdis. Hier veinsde zij nu groot berouw en wist hare zuster zóo geheel voor zich in te nemen, dat deze haar volkomen vergiffenis schonk. Die arme, zij wist niet welk eene slang zij aan haren boezem koesterde! Aan den maaltijd, waaraan zij ten teeken van verzoening te zamen hadden deel genomen, had ADELA hare zuster vergif ingegeven, en nog vóór dat de snoode zich verwijderd had, was LUIDGARD een lijk! Nu zou zij dan toch kunnen doen, wat zij goedvond. BALDERIK zou haar gemaal worden, en over al de landen harer voorvaderen heerschen. Maar ADELA ondervond spoedig, dat dit beter gezegd, dan gedaan kon worden. Zij wilde namelijk haren man tot keizerlijk landvoogd over deze landen doen aanstellen, een post, vroeger door zijnen oom GODFRIED bekleed, maar die thans aan diens schoonzoon, graaf WICHMAN *van Vreden*, was vervallen. Op deze wijze hoopte zij hem nog veel meer macht en rijkdom te bezorgen, en ongestraft allerlei wreedheden en losbandigheid te kunnen bedrijven. Hierdoor nu ontbrandde een geduchte krijg over hun beider land. BALDERIK, die, gelijk ik u gezegd heb, beter praten en drinken dan vechten kon, werd geslagen, gevangen ge-

nomen, daarna weder losgelaten, en nogmaals geslagen. Van weerskanten verwoestte men elkanders kasteelen, en bedreef men allerlei wreedheden. ADELA ontzag zich zelfs niet, in hare tegenwoordigheid, aan hare gevangene vijanden neus en ooren te doen afsnijden. Tweemaal werd de vrede gesloten, en tweemaal door BALDERIK en ADELA de krijg verraderlijk vernieuwd. Eens zat BALDERIK gevangen in een van WICHMAN's onderaardsche kerkers, en hij zou er misschien van honger en koude den dood gevonden hebben, had ADELA hem niet gered. Maar om hem te redden, en tevens den krijg te doen ophouden, gebruikte zij eene snoode list. Onder den schijn van een verdrag te willen sluiten, en zich in alles naar zijnen wil te voegen, noodigde zij WICHMAN tot eene samenkomst op het kasteel te Uplade. Dit kasteel lag waarschijnlijk, waar nu de Houberg is, bij Elten. WICHMAN kwam, en stelde aan ADELA de voorwaarden voor, waarop zij den vrede verkrijgen kon. ADELA hoorde hem schijnbaar deemoedig aan, bevestigde de voorwaarden met eenen eed, stelde toen aan WICHMAN 400 pond zilver als losgeld voor BALDERIK ter hand, en onthaalde hem feestelijk aan haren tafel. In dien tusschen-tijd zond zij, met WICHMAN's toestemming, boden uit, om BALDERIK te bevrijden, en toen WICHMAN vertrok — zoo weinig golden bij haar eed en beloften! — liet zij dezen op zijne terugreis door gehuurde lieden lafhartig vermoorden!

Al wederom was zij eenen stap nader tot haar doelge-komen. Maar thans begon zij bevreesd te worden voor haren eigen zoon DIRK, uit haar huwelijk met IMAD. Hij ook had recht op de voogdij, die zij voor BALDERIK verlangde, en hij was een stoutmoedig jongeling, die zijne

aanspraken zou doen gelden. Hij werd onder het een of ander voorwendsel naar Uplade genoodigd, liefderijk ontvangen, en feestelijk onthaald, en — toen hij volstrekt geen kwaad meer vermoedde, ontzag zich die onttaarde moeder niet, haren eigen zoon, in het ouderlijke huis, door vergif van kant te helpen. En renboden ijlden op staanden voet tot graaf BALDERIK, met het bericht, dat nu geen vijand hem meer in den weg stond. BALDERIK bevond zich toen juist op zijn slot te Renkum, van waar men het schoonste uitzicht had op den Rijn en de geheele Betuwe; dat alles behoorde nu aan hem, en er was niemand meer, die het hem betwisten kon. »Men zegt,» sprak hij toen, »dat God almachtig is: maar hoe zou Hij mij nu van al die rijke goederen kunnen berooven? Het is onmogelijk, van zulk eene hoogte van geluk neder te storten!» IJselijke woorden! Weldra zou hij ondervinden, dat God *kan*, wat ons menschen onmogelijk schijnt.

Nu was ADELA's doel bereikt, maar zij was toch ver van gelukkig te zijn. Hare rust was weg, en haar geweten verweet haar dagelijks, dat zij, ter wille van eenen laffen en nietigen echtgenoot, zulke ongehoorde gruwelen had bedreven. Vergeefs poogde zij, die stem in haar binnenste te smoren; dag noch nacht had zij rust. Toen begonnen zij en haar man kerken en kloosters te bouwen, en zij gaven aalmoezen en rijke geschenken aan de armen en aan allerlei liefdadige inrichtingen, — want daarmede meenden velen in die tijden, zich met den hemel te kunnen verzoenen. — Maar te vergeefs! hunne gruwelen waren wijd en zijd bekend geworden, hunne geschenken, die bloedprijzen, werden met verachting afgewezen, en de wraak volgde hen op de hielen. MEINWERK, de tweede zoon van

ADELA, die zich aan den geestelijken stand had gewijd, en een braaf man was geworden, was diep verontwaardigd over de misdaden zijner moeder, en klaagde haar aan bij den keizer als de moordnares van hare zuster en van haren zoon. En alsof er maar eene kleine vonk noodig was, om alles op eens te doen losbarsten, zoo vereenigden zich thans alle vrienden van LUITGARD, DIRK en WICHMAN, om hunnen moord te wreken. Het fraaie slot te Uplade werd belegerd, ingenomen, en tot den grond geslecht. Op voorspraak van MEINWERK behielden BALDERIK en ADELA het leven. BALDERIK moest zich wegens zijn wangedrag bij den keizer komen verantwoorden, en bracht er met veel moeite het leven af, maar hij werd van al zijne waardigheden en bezittingen vervallen verklaard, en stierf kort daarna in de uiterste armoede. ADELA, schoon van alle macht beroofd, trachtte evenwel uit wraak, MEINWERK door vergif te doen sterven, en toen haar dit mislukte, onthield zij hem de goederen, waarop hij billijke aanspraak had. Bevreesd voor straf, vluchtte zij; maar MEINWERK, die nu vast besloten had, haar voor 't overige van haar leven onschadelijk te maken, zette haar na, en nam haar bij de Grebbe gevangen. Nog eenmaal poogde zij zich door eenen eed te redden; maar MEINWERK, die wel wist, wat de eed van zulk eene vrouw te beduiden had, spaarde haar den meined. Het moet hem diep gegriefd hebben, zóo met zijne moeder te moeten handelen, maar haar schandelijk gedrag had zeker alle kinderlijk gevoel bij hem uitgedoofd. Tot aan haren dood bleef zij te Keulen in verzekerde bewaring. Zij was een voorwerp van de diepste verachting; men was bang voor haar als voor eene vergiftige slang. De bezister van zoo vele rijke erfgoederen stierf eindelijk doodarm

en verlaten, en toen, jaren naderhand, eene vreeselijke overstroming het land teisterde, werd, onder een hevige onweder, haar lijk uit het graf gelicht, en door den stroom medegesleept. Na een leven zoo vol van gruwelen, kon zij zelfs in het graf geen rust vinden.

Ge
In
moete
gen.
tussch
tije h
zijnen
en na
te vin
want
wij za
kwam
in hu
komst
daar
rigen
tingen
ter la
in het
Overkr
Aausto
*)